

Liite 1

KARJALOHJAN PUKKILAN ALUEEN ASEMAKAAVAN MUUTOS LUONTO- JA MAISEMASELVITYS 2005

1. SELVITYSALUE JA SELVITYKSEN TAVOITTEET

Selvitysalue sijaitsee Karjalohjan Kirkonkylän alueella ja käsittää Pukkilan Uudenmaan vammais- palvelusäätiön Pukkilan toimintakeskuksen alueen ja sen takana sijaitsevan harjumaaston Puujärven rannalla. Selvitysalueen pinta-ala on n. 8 ha. Tarkoituksena on osoittaa alueelle täydennysrakentamista ja toimintaan liittyviä vapaa-ajan asuntoja. Täydennysrakentamista on kaavailtu olemassa olevan pihapiirin liepeille ja vapaa-ajan asuntoja harjun järvelle päin viettävän rinteeseen keskivaiheille.

Selvitys toimii maankäyttö- ja rakennuslain sekä luonnonsuojelulain mukaisena luonto- ja maisemaselvityksenä oikeusvaikutteista kaavaa varten. Selvitys sisältää kasvillisuus- ja kasvistikartoituksen, maisemaselvityksen sekä vuoden ajan sallimissa rajoissa myös linnustonselvityksen.

Erityistä huomiota kiinnitettiin metsälain merkittävien elinympäristöjen, luonnonsuojelulain suojeltavien luontotyyppien ja vesilakikohteiden esiintymiseen. Lajistopuolella päähuomio kohdistettiin rauhoitettujen, uhanalaisten ja erityisesti suojeltavien lajien, sekä EU:n luontodirektiivin liitteen II ja linnustodirektiivin liitteen I lajien mahdollisten esiintymien havaitsemiseen.

Selvityksen maastotyö tehtiin 22.9.2005 (Mikko Siitonen). Tausta-aineistona käytössä on ollut Harjunsuojelun perusohjelma (1984) ja Natura-alueita koskeva Uudenmaan ympäristökeskuksen tietokanta (Puujärvi, FI0100013).

2. YHTEENVETO

2.1. Yleispiirteet

Selvitysalueeseen kuuluu kappale Karjalohjan Kirkonkylän kautta kulkevaa pitkittäisharjua sekä Keskustien varressa sijaitseva Pukkilan kartanomainen tilakeskus. Sen alueella toimii nykyisin Uudenmaan vammais- palvelusäätiön yllä pitämä toimintakeskus. Harju rajoittuu pohjoisessa luonnonsuojellisesti arvokkaan Puujärven rantaan. Itse harju sisältyy harjunsuojelun perusohjelmaan (1984).

Maaperä koostuu koko selvitysalueella kivistä, lajittuneesta harjuaineksesta. Tilakeskuksen alueella rinteitä on tasattu ja leikattu. Varsinkin harjun laen eteläpuolella esiintyy nauhamaisesti kivikkoa ja louhikkoa, mahdollisesti heikosti kehittyneitä muinaisrantoja. Järven rannassa on jyrkkä rantatöyräs ja sen yläpuolella aaltomaisia rantapalteita; muodostot ovat syntyneet jäiden vaikutuksesta.

Korkeuserot ovat suuria ja rinteet jyrkkiä. Harjun laki nousee selvitysalueen länsiosassa yli 30 metriä Puujärven rannasta. Pukkilan tilakeskuskin on lähes 20 metriä harjun lakea alempana.

Harjualue on kasvillisuudeltaan ja pääosin puustoltaankin melko yhtenäinen kokonaisuus. Harjun lakiosissa kasvillisuus edustaa kuivahkoja kankaita, mutta rinteillä pääosin tuoreita kankaita. Taa- jamaan rajoittuvassa eteläreunassa esiintyy myös lehtomaista kangasta. Vaikka alue on geomorfologisesti hyvin kehittynyt pitkittäisharju, ei harjuluonne mainittavasti erotu kasvillisuudessa. Alueella esiintyy vain muutamia harjukasveina pidettäviä lajeja, kuten kangasajuruoho (*Thymus serpyll-*

lum), keltatalvikki (*Pyrola clorantha*) ja häränsilmä (*Hycophoeris maculata*). Nämäkin esiintyivät hyvin niukkoina, lähinnä polkujen reunamilla. Vuodenaika oli kuitenkin kasvistokartoituksen kannalta myöhäinen.

Selvitysalueen luonnonmukaisen osan puusto on pääosin nuorta. Melkein koko alueella vallitsevat n. 50-vuotiaat, tasarakenteisiksi hoidetut männiköt, joissa sekapuuna kasvaa runsaasti koivua. Vanhempaa puustoa esiintyy laikkuina (kuvioilla 1, 5 ja 7). Koko alueella kasvaa pihlajan ja paikoin koivun muodostama alikasvos. Varsinkin harjun laella ja sen etelärinteessä pihlaja muodostaa tiheän, noin 6 metrin korkuisen latvuskerroksen männikön ja koivikon alle. Haapaa kasvaa metsiköinä rannoilla ja tilakeskuksen tuntumassa (kuvio 4). Raitaa esiintyy yksittäisinä runkoryhminä, eniten harjun länsirinteessä. Kuusialikasvoksia kasvaa laikuittaisesti (kuviot 1 ja 5). Rantaa seurailee muutamain metrin levyinen tiheä puustovyöhyke, jossa kasvaa koivua, haapaa, tervaleppää ja mäntyä.

Harjumetsässä kasvaa runsaasti pihoilta levinnyttä vaahterataimikkoa. Myös alueen yksittäiset tammentaimet ovat peräisin lähialueen pihapuista. Kookkaampia vaahteroita kasvaa harjun etelärinteessä yksittäin muun puuston seassa.

Tilakeskuksen alueella kasvaa näyttävää pihapuustoa. Pihassa ja sen reunamilla on suuria vaahteroita, koivuja, mäntyjä, haapoja ja poppeleita. Heikommin hoidetuilla reuna-alueilla esiintyy raitaa, koivua ja pihlajaa sekä raivausten jälkeen kasvaneita vesakoita. Alueen itäreunassa kasvaa yksittäinen, maisemallisesti merkittävä jättiläiskoivu (kuvio 12).

Vanhan asutuksen seuralaislajistoa esiintyy vähän. Keltamo kasvaa runsaana ison varastorakennuksen liepeillä. Ukkomansikkaa kasvaa laajoina kasvustoina pihapiirin lähimetsissä. Piha-alueilta tavattiin lisäksi mm. litulaukku, illakko, suopayrtti ja rikkapalsami.

Pukkilan tilakeskuksen alueella on kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia. Alue on Uudenmaan vammaispalvelusäätiön toimintakeskuksen käytössä (mm. myymälä, majoitustiloja). Puujärven rannassa on säätiön rantasauna (kuvio 7). Harjun laella kulkee viitoitettu ulkoilu- ja luontopolku. Lisäksi harjumaastossa risteilee muita paljon käytettyjä polkuja.

2.2. Merkittävät kohteet ja toimenpidesuosituksukset

Selvitysalueelta ei löydetty merkittäviä luontokohteita tai erityisen huomionarvoista lajistoa. Maisemallisesti merkittäviä alueita ovat kuvion 6 käsittävä rantametsävyöhyke ja harjun lakiosan puusto. Lisäksi harjun lakea seuraileva ulkoilupolku on tärkeä harjun virkistyskäytön kannalta.

Harju kuuluu harjijensuojelun perusohjelmaan ja Puujärvi on osa Natura 2000 kohdetta (FI0100013). Harjun suojeluarvo perustuu selvitysalueen kohdalla geomorfologisiin piirteisiin ja suojelu toteutetaan maa-aineslailla. Puujärven vesialueen luontoarvot (lähinnä hydrologisia arvoja ja vesikasvillisuus) on tarkoitus turvata vesilain avulla. Suojeluohjelmilla ei ole varsinaisia vaikutuksia suunniteltuun kaavamuutokseen.

Pukkilan pihapiiriin kuuluu arvorakennuksia, joiden suojeluarvoa ei tässä selvityksessä käsitellä. Itse pihapiirin kannalta tärkeitä lähimaisemakohteita ovat kookkaat pihapuut (erityisesti vaahterat).

Kaavailtu rakennuspaikkojen sijoittelu ei vaaranna alueella merkittäviä luonto-, virkistyskäyttö- tai maisema-arvoja. Harjun järvenpuoleisella sivulla on jo nykyisin aivan rantaviivan tuntumassa sijaitsevia rakennuksia, joten uudet mökit eivät muuta suurmaiseman ilmettä olennaisesti. Rakennuspaikat eivät myöskään katkaise harjun lakea seurailevaa ulkoilureittiä.

3. MAASTOKUVIDOIDEN KUVAUKSET

1. Nuori kuusi- ja mäntyvaltainen, tiheä sekametsä. Kasvillisuustyyppi on tuore kangas. Kuusialikasvosta on runsaasti.

2. Pääosa selvitysalueesta kuuluu tähän kuvioon. Kuviolla kasvaa melko harva ja tasarakenteinen, mäntyvaltainen nuori sekametsä. Koivua kasvaa runsaasti sekapuuna ja paikoin (2a) koivua kasvaa saman verran kuin mäntyä. Kuvion kasvillisuus edustaa enimmäkseen tuoretta kangasta, lakiosassa

kuivahkoa kangasta. Koko kuvion alueella kasvaa pihlajan ja koivun muodostamaa alikasvosta, joka harjun lakiosassa on 3-6 metrin ja rinteiden alaosissa 2-3 metrin korkuista. Lisäksi alueella kasvaa yksittäisiä raitoja ja kuusia. Vaahteran taimia on runsaasti, tammen taimia vain muutamia. Alueella kasvaa muutamia hyvin vanhoja, mutkarunkoisia koivuja, mahdollisesti metsälaidunnuksen ajoilta.

Kuvion kasvistossa esiintyvät valtalajeina metsälauha, mustikka ja puolukka. Harjukasveista tavattiin keltatalvikki, häränsilmä, kanervisara ja kangasajuruoho, kaikki niukkoina polunvarsiesiintyminä. Yleisiä lajeja harjun rinteillä ovat myös ahomansikka, vadelma, sananjalka, metsäkastikka, kevätpiippo ja kanerva.

3. Pukkilan kartanomaisen tilakeskus. Alueella on useita suojeltuja rakennuksia. Päärakennus ("kartano") on keltaiseksi maalattu klassinen hirsirakennus, lisäksi pihassa on mm. vanha luhtiaitta ja kiviavetta (myymälä). Pihapiiri päärakennuksen ympäristössä on hyvin hoidettua perenna- ja nurmikkoympäristöä. Pihapiirin lievealueet pohjoisessa ovat vähemmän hoidettua takapihaa (ks. kuvat 11 ja 12). Pihapiirin ja reunamien kasvistossa tavattiin mm. keltamo, ukkomansikka, illakko ja suopayrtti. Maisemallisesti tärkeimpiä pihapuita ovat kookkaat vaahterat, männyt, koivut, haavat ja poppelit.

4. Nuori haapavaltainen metsikkö, jonka puusto on äskettäin harvennettua ja tasarakenteista. Sekapuuna kasvaa hiukan pihlajaa, koivua, mäntyä ja vaahteraa. Kasvillisuus on tuoretta kangasta, kartanon lähellä kulttuurivaikutuksen takia hieman lehtomaista.

5. Selvitysalueen itärajalla on erirakenteista sekametsää. Kuviolla kasvaa joitain vanhoja ylispuumäntyjä, sekä vaihtelevan korkuista, nuorta kuusi- ja koivuvaltaista metsää. Alikasvoksena esiintyy runsaasti pihlajaa. Kasvillisuus edustaa tuoretta kangasta. Kuvion läpi kulkee rannan valkamaan johtava polku.

6. Puujärven rannassa on muutaman metrin levyinen vyöhyke, jossa kasvaa tiheää lehtisekametsää. Puusto on pääosin nuorta, koivu- ja tervaleppävaltaista. Haapaa kasvaa paikoin runsaasti, mäntyä ja pihlajaa yksittäin. Kasvillisuudeltaan ranta ei juuri eroa harjun alarinteestä (tuore kangas). Rantatörmä on pystyjrkkä ja pohja törmän edustalla somerikkoja tai kivelioita. Ranta- ja vesikasvillisuus lähes puuttuu. Selvitysalueen itärajan kohdalla rannassa on raivattu venevalkama-alue (8).

7. Vanhan metsän saareke, jonka keskelle on tehty hirsirakenteinen rantasauna piha-alueineen (maakellari, grilli ym.). Kuviolla kasvaa harvaa, kookasta männikköä, sekapuuna koivua ja haapaa. Myös täällä esiintyy pihlajaa ja koivua alikasvoksena.

8. Venevalkama. Maastoa on raivattu. Laitureita ja talaksia.

9. Kuvio käsittää harjun etelärinteiden yläosia asutuksen reunamilla. Alueella kasvaa hyvin tiheää, 4-6 metrin korkuista pihlajapuustoa. Seassa esiintyy vaihtelevan korkuista ja mutkarunkoista koivua. Korkeampaa mäntyä kasvaa harvakseltaan. Kuusta, raitaa ja vaahteraa esiintyy yksittäin. Alueen kasvillisuus edustaa tuoretta kangasta. Maasto on hyvin kivistä tai louhikkoista. Valtalajeina kasvavat paikoin (varsinkin louhikoissa) kivikkoalvejuuri, metsäalvejuuri ja kallioimarre. Hieman vaate- ja liuhammista lajeista esiintyy haisukurjenpolvi.

Vaikka puusto on pienikokoista, ovat pihlajat ja osa koivusta varsin vanhoja. Omalaatuinen puustorakenne on syntynyt siten, että vesasyntyinen pihlaja-alikasvos on jätetty raivaamatta, ilmeisesti

näkösuojaksi ulkoilupolun ja asutuksen väliin. Tämänkin kuvion läpi kulkee harjun suuntainen polku.

10. Aivan pihapiirien tuntumassa maasto muuttuu lehtomaiseksi kankaaksi. Valtalajina kasvaa käenkaali ja saniaisia (kivikkoalvejuuri ym.). Puusto on tiheää, pihlajavaltaista lehtimetsää. Sekapuina kasvaa koivua ja runsaasti raitaa vesasyntyisinä ryhminä.

11. Pihapiirin reunaosiin kuuluva rinne, jossa kasvaa vaahteroita, koivua ja ylempänä haavikkoa. Kasvillisuus on niittymäistä tai joutomaakasvillisuutta. Lajistossa tavattiin valtalajeina mm. vuo-
henputki, koiranheinä, juolavehnä ja nokkonen. Rinteessä on entinen lietelantasäiliö tms. Suunniteltu täydennysrakennuspaikka.

12. Voimakkaasti harvennettu sekä vesakoitunut ja heinittynyt pihapiirin reunametsikkö. Alueella kasvaa yksittäin koivuja, raitoja, pihlajia ja haapoja. Kuvion itäosassa on hyvin kookas, vanha rauduskoivu (pohjakartassa oleva lehtipuu). Suunniteltu täydennysrakennuspaikka.

Kirjallisuus:

Harjunsuojelun perusohjelma (1984). Maa- ja metsätalousministeriö.

Natura 2000. Uudenmaan ympäristökeskus. www.ymparisto.fi/uudenmaan ympäristökeskus/luonnonsuojelu.